নিখিলেশ্বৰ বৰুৱাৰ শিল্পকৰ্ম ॥ চিন্তা আৰু আঙ্গিকৰ নিটোল বিৱৰ্তন ॥ ১১
সুন্দৰ শইকীয়াৰ চিত্ৰপটত জটিল সময়ৰ চিন্তাশীল প্ৰতিচ্ছবি ॥ ১১
আধুনিক শিল্পকলাৰ অগ্ৰগমনত অসমৰ তিনিগৰাকী প্ৰৱাসী শিল্পী ॥ ১১
শব্দ, সত্য আৰু কথোপকথন ॥ ১১
আধুনিকতা, উত্তৰ-আধুনিকতা আৰু শিল্পকলা ॥ ১১
মোৰ শিল্পকৰ্ম আৰু সমকাল ॥ ১১
কথোপকথন ঃ ডঃ শংকৰ কুমাৰ ৰয়ৰ সৈতে ॥ ১১
মোৰ প্ৰিয় শিল্পকৰ্ম ॥ ১১
ভাৰতবৰ্ষত সৃষ্টিশীল ভিডিঅ' কলা চৰ্চাৰ সজীৱ, তথ্য নিৰ্ভৰ
অৱস্থিতি ঃ এক চমু অধ্যয়ন ॥ ১১
অসমৰ পুথিচিত্ৰ পৰম্পৰা আৰু দুখন গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থ ॥ ১১
দুখন মহৎ শিল্পকলা বিষয়ক গ্ৰন্থ ॥ ১১

Shilpakalâ : Oitihya Âru Âdhunikatâ

শিল্পকলা ঃ ঐতিহ্য আৰু আধুনিকতা

A collection of Assamese articles on art and culture

by

Dr. Raj Kumar Mazinder

Published by :
N. L. Publications
Ananda Ram Baruah Road, Panbazar
Guwahati -781001, Assam
E-mail : nlpublicationsghy@gmail.com
First published : May 2017, Price : ₹ 200.00

ISBN : 978-93-85230-67-7

© 2017 Dr. Raj Kumar Mazinder
e-mail : rkmazinder@gmail.com

প্ৰচ্ছদ শিল্পকৰ্ম

ৰাজ কুমাৰ মজিন্দাৰ

প্ৰচ্ছদ গ্ৰাফিক্স আৰু অন্তৰ্ভাগৰ অংগসজ্জা

কুশল দত্ত

প্ৰকাশক

এন এল পাব্লিকেশ্যন্‌ছ

আনন্দৰাম বৰুৱা পথ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী - ৭৮১০০১

প্ৰথম প্ৰকাশ

মে’ ২০১৭

মুদ্ৰণ

মহামায়া গ্ৰাফিক্স

পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-৭৮১০০১

ADHUNIK ASOM: ETI ABHAS

(A Glimpse of Modern Assam)

Vol. 4, a collection of essays dealing with some areas and aspects of Assam since 1826

Chief Editor

Dr Jyotirmay Jana

Editor

Dr Manju Laskar

Publisher

Dr Ajanta Dutta Bordoloi

Principal, Nowgong Girls' College

Nagaon, Assam

ISBN 978-93-85310-14-0

প্ৰথম প্ৰকাশ

ডিচেম্বৰ, ২০১৫

© গ্ৰন্থস্বত্ব

নগাঁও ছোৱালী কলেজ, নগাঁও, অসম

যিকোনো প্ৰবন্ধত প্ৰকাশিত যি-কোনো তথ্য বা অভিমতৰ বাবে একান্তভাৱে দায়ী সেই প্ৰবন্ধৰ লেখক, মুখ্য সম্পাদক বা সম্পাদক বা প্ৰকাশক নহয়।

মূল্য: ৪৫০.০০

মুদ্ৰক

গিগাবাইট্‌ছ প্ৰেছ এণ্ড পাব্লিকেশ্যন,

মিলনপুৰ, নগাঁও (অসম)

আধুনিক অসম

এটি আভাস

চতুৰ্থ খণ্ড

মুখ্য সম্পাদক
ড° জ্যোতির্ময় জানা
সম্পাদক
ড° মঞ্জু নকব

সূচী

শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ শিল্পী জীৱন
আৰু জিজ্ঞাসা ঃ এক সংক্ষিপ্ত অৱলোকন ॥ ১১
ছপা চিত্ৰৰ ক্ৰমবিকাশ আৰু ঊনৈশ শতিকাৰ অসমৰ ছপা চিত্ৰ ॥ ১১
অসমত মুখাৰ পৰম্পৰা আৰু শিৱসাগৰৰ
ঐতিহ্যমণ্ডিত শ্ৰীশ্ৰীখাতপাৰ সত্ৰ ॥ ১১
প্ৰাক্ স্বাধীনকালৰ অসমৰ চিত্ৰকলা ঃ এক বিহংগম অৱলোকন ॥ ১১
অসমৰ শিল্পকলাৰ ইতিহাসত প্ৰকৃতি-চিত্ৰণ আৰু অভিব্যক্তি ॥ ১১
অসমীয়া শিল্পকলাৰ ইতিহাসত আধুনিকতাৰ ফেঁহুজালি
আৰু বিৱৰ্তন ঃ এক সংক্ষিপ্ত আলোচনা ॥ ১১
অসমৰ আধুনিক শিল্পকলাৰ এগৰাকী অগ্ৰণী চিত্ৰশিল্পী
শশীধৰ শইকীয়া ॥ ১১
ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ অনুপম শিল্পসৃষ্টি
জয়মতী ঃ এক চিত্ৰানুগ বিশ্লেষণ ॥ ১১
কলাগুৰু বিষ্ণু প্ৰসাদ ৰাভাৰ জীৱন আৰু কলাসাধনা ॥ ১১
চিৰকাল আলোকসন্ধানী হেমন্ত মিশ্ৰৰ এখন নামবিহীন শিল্পকৰ্ম - এক
সামগ্ৰিক মৰ্মস্পৰ্শী অনুভৱ ॥ ১১
শোভা ব্ৰহ্মৰ শৈল্পিক যাত্ৰাৰ বিস্তীৰ্ণ পটভূমি
আৰু বলিষ্ঠতা ঃ এক সংক্ষিপ্ত অধ্যয়ন ॥ ১১
বেণু মিশ্ৰৰ ড্ৰয়িং আৰু অন্যান্য ॥ ১১
বেণু মিশ্ৰৰ শিল্পী-জীৱন ড০ বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্তৰ সৈতে কথোপকথন ॥ ১১
নীলপৱন বৰুৱাৰ ড্ৰয়িং ॥ ১১

সূচীপত্ৰ

- আগকথা/৭
- আধুনিক কালত শঙ্কৰদেৱ-চৰ্চা
  মাধুৰ্য্যমণ্ডিত বৰুৱা/৩৭
- অসমত বিভিন্ন ধৰ্মৰ ধাৰা
  ড° সঞ্চিতা বৰা/১০৯
- অসমত আধুনিকতা, আধুনিকতাবাদ আৰু পৰৱৰ্তী বিকাশ
  ড° মদন শৰ্মা/১৪৬
- বিশ্বায়নৰ প্ৰেক্ষাপটত অসমীয়া আৰু অসমৰ জনগোষ্ঠীয় ভাষা
  ড° বিশ্বজিৎ দাস/১৬৮
- অসমৰ শিল্পকলাৰ গতি আৰু স্বৰূপঃ এটি ৰূপৰেখা
  (১৮২৬ চনৰপৰা বৰ্তমানলৈকে)
  ড° ৰাজকুমাৰ মজিন্দাৰ/১৯০
- আধুনিক অসমৰ নৃত্যকলা
  ড° মল্লিকা কন্দলী/২০৩
- অসমীয়া আহাৰঃ পৰম্পৰা আৰু পৰিবৰ্তন
  ড° শৰৎ বৰকটকী/২১৭
- ইতিহাসৰ পম খেদি আধুনিক অসমীয়া নাট আৰু মঞ্চাভিনয়
  গঙ্গাপদ চৌধুৰী/২৩৫
- অসমৰ চলচ্চিত্ৰ শিল্পৰ চাৰি কুৰি বছৰ
  কিৰণশঙ্কৰ ৰায়/ ২৮১
- বৰগীত আৰু অসমত ইয়াৰ চৰ্চা
  ড° অদিতি বৰুৱা/৩০৫
- অসমীয়া আধুনিক গানৰ প্ৰাণোচ্ছল প্ৰবাহ
  লোকনাথ গোস্বামী/৩১৬
- অসমীয়া সঙ্গীতৰ জগৎঃ এটি বিহঙ্গম অৱলোকন
  প্ৰশান্ত গোস্বামী, অমৃতা কৌৰ
  (সংযোজন: ৰেকিবুদ্দিন আহমদ হাজৰিকা) /৩২৪
- আধুনিক অসমৰ সঙ্গীতত বাদ্যশিল্পীৰ কিছু কথা
  ড° দিলীপৰঞ্জন বৰঠাকুৰ/৩৪৮
- অসমৰ কেইখনমান বাতৰিকাকত আৰু আলোচনী
  শান্তনু কৌশিক বৰুৱা
  (সংযোজন: ড° মঞ্জু লস্কৰ) /৩৬১
- অসমত ইলেক্ট্ৰনিক মাধ্যমঃ চমু আলোচনা
  অসীমকুমাৰ বৰা/৪৭৯
- লেখক পৰিচিতি/৪৮৬

-- 45351-12518

শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ শিল্পী জীৱন আৰু জিজ্ঞাসা
এক সংক্ষিপ্ত অৱলোকন

শিল্পী যি কেৱল সৃষ্টিৰ সপোন দেখে আৰু বাস্তৱ ৰূপ দিবলৈ প্ৰাণেৰে মনেৰে সৰ্বশক্তিৰে নিজৰ সকলো ত্যাগ কৰি চিৰবিশ্বাসী হৈ আপোনাৰ অস্তিত্বসমূহত লুপ্ত কৰি, সমূহৰ আশা, ভৰসা, দুখ, আনন্দ, আপোনাতে জ্বলাই তুলি যি লগে স্বৰ্গে গোটেইসমূহকে লৈ যায়, যি শিল্পী দুষ্কৃতিৰ চিৰশত্ৰু এই শিল্পীয়েই পৃথিৱীৰ গৰ্ভত পোহৰৰ চুমাত ওপজা পৃথিৱীৰ সুসন্তান।

—জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা[১]

যি সত্য, সুন্দৰৰ বন্দনা কৰে আৰু উক্ত চিন্তাৰে মহীয়ান হৈ নৱ নৱ সৃষ্টিৰে জোৱাৰ আনে, তেৱেঁই শিল্পী। আনহাতে এই সৃষ্টিৰাজিৰ নতুনত্বৰ অগ্ৰগতি যদি কালৰ গৰাহত কোনো বিনাশ অথবা ক্ষয়ক্ষতি নহয়, তেন্তে উক্ত শিল্পীগৰাকীয়েই হৈছে প্ৰকৃত শিল্পী। এইক্ষেত্ৰত সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ এগৰাকী চিৰনমস্য মহান শিল্পী লিওনাৰ্ড ডা' ভিঞ্চিৰ সমসাময়িক আমাৰ অসমৰ আলিপুখুৰী গাঁৱত ১৪৪৯ খ্ৰীষ্টাব্দত জন্ম লভা শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ তেনে এগৰাকী শিল্পী যাৰ সমস্ত জীৱন তথা কৰ্মৰাজিত উপৰিউক্ত আগৰৱালাদেৱে কোৱা গোটেইখিনি গুণেই বিদ্যমান। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ ধৰ্মীয়, আধ্যাত্মিক সত্তাটোৰ উপৰি যদি তেখেতৰ শিল্পী জীৱন তথা জিজ্ঞাসাখিনিক গভীৰভাৱে অনুধাৱন কৰোঁ তেন্তে দেখা পাওঁ মাৰ্গীয় জ্যোতিৰে উদ্‌ভাসিত স্বৰূপ। নিজ দেহ, মন, স্থানৰ উৰ্দ্ধত তৎকালীন ভাৰতবৰ্ষৰ স্বৰূপ দৰ্শনৰ সংশ্লেষক মনোবৃত্তিৰে মানুহৰ প্ৰাণত কলাৰ অনুৰাগ জগাই তোলা সমাজৰ দুষ্কৃতি নিৰ্মূল কৰা আৰু কলাৰ মাজেদি সেই মানুহৰ প্ৰাণত আনন্দ দিয়াৰ লগতে একতাৰ ডোলেৰে বান্ধি ৰখা এইজনা সুন্দৰৰ খনিকৰ আৰু মহান শিল্পীৰ লক্ষ্য আছিল নিজে এগৰাকী মহান শিল্পীৰূপে নিত্য নতুন সৃষ্টিৰ সপোন ৰচনা কৰা আৰু এই ধৰাৰ ভোগবাদী স্বৰূপৰ বিপৰীতে নিঃস্বাৰ্থভাৱে সেই সপোনক বাস্তৱ ৰূপ প্ৰদান কৰা।

অসমৰ শিল্পকলাৰ গতি আৰু স্বৰূপ: এটি ৰূপৰেখা (১৮২৬ চনৰপৰা বৰ্তমানলৈকে)

ড° ৰাজকুমাৰ মজিন্দাৰ

অষ্টাদশ শতিকাৰ মোৱামৰীয়া বিদ্রোহ আৰু মানৰ (বৰ্মীসকলৰ) আক্রমণৰ ফলস্বৰূপে অসমত প্রাচীন আৰু মধ্যযুগীয় শিল্পকলাৰ ধাৰাসমূহৰ বিকাশ স্তিমিত হৈছিল। তাৰ পিছত ইংৰাজৰ ঔপনিৱেশিক শাসন আৰু পণ্য বজাৰ ব্যৱস্থাই বিভিন্ন কলাক প্রায় মৃত্যুমুখলৈ ঠেলি দিছিল। অষ্টাদশ শতাব্দী পৰ্যন্ত আমাৰ দেশত সামন্ততান্ত্রিক শাসনকর্তা, ব্রাহ্মণ তথা ধর্মীয় গোষ্ঠী অথবা অনুষ্ঠানৰে সৈতে জড়িত ব্যক্তিগণৰ বাদে বাকী সম্প্রদায়ৰ মানুহে শিক্ষাৰ পোহৰ পোৱা নাছিল। সেই সময়ৰ নগণ্যসংখ্যক শিক্ষিত লোকৰ প্রয়োজনসাপেক্ষে পুথিসমূহ হাতে লিখা অৱস্থাত উপলব্ধ হৈছিল। অৱশ্যে ড° নৰেন কলিতাই প্রসঙ্গক্রমে লিখিছে: “১৮১৭ চনৰ পৰা ১৮ বছৰ কালৰ ব্যৱধানৰ পিছত আইভেটি নসত্ৰত অধিকাৰ শশধৰ আতাই সচিত্র কৰা মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ *পাৰিজাত হৰণ* নাটখনি কেৱল উনবিংশ শতিকাৰেই নহয় প্রায় তিনিশ বছৰৰ ভিতৰত এখন উৎকৃষ্ট মানৰ চিত্ৰ-পুথি। চিত্ৰ-পুথিখনে অনুসৰণ কৰা শৈলী পৰম্পৰাগত; কিন্তু চিত্ৰকৰে ৰচনাত নতুন চিন্তা-কল্পনাৰ সংযোগ ঘটাই নিজৰ উচ্চ প্রতিভাৰ চিনাকি দিব পাৰিছে।”[১] উল্লেখযোগ্য যে উনবিংশ শতাব্দীৰ অসমত কাঠৰ কাম আৰু ভাস্কৰ্য ৰচনা প্রচুৰ পৰিমাণে হৈছিল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি।

১৮২৬ খ্রীষ্টাব্দত মান অধিপতি আৰু ইংৰাজৰ মাজত হোৱা য়াণ্ডাবু সন্ধিৰ ফলস্বৰূপে অসমৰ শাসনভাৰ ইংৰাজৰ হাতলৈ গ'ল। ইংৰাজে অসমৰ শাসনভাৰ নিজৰ হাতত লোৱাৰ পিছত ইংলেণ্ডৰ কাৰখানাত তৈয়াৰী সস্তীয়া নিত্য ব্যৱহাৰ্য বস্তু, কাপোৰ ইত্যাদি সামগ্রী অসমলৈ আমদানি হ'ব ধৰিলে। ফলত পূৰ্বৰ তাঁতী, খনিকৰ প্রভৃতি লোকশিল্পী সম্প্রদায়ৰ হস্তশিল্প মৃতপ্রায় হ'ল। পূৰ্বৰ বজাৰসমূহত চলি অহা বস্তুৰ বিনিময় প্রথাৰ বিপৰীতে বয়বস্তুৰ সলনি মুদ্ৰাৰ ব্যৱহাৰ অধিক হ'বলৈ ধৰিলে। তদুপৰি তেওঁলোকে কিছু বছৰৰ বাবে হ'লেও অসমত অসমীয়া ভাষাৰ সলনি বাংলা ভাষাক চৰকাৰী ভাষা আৰু শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে প্রৱৰ্তন কৰিছিল। ইংৰাজসকলে অসমত চৰকাৰী কামকাজ সুকলমে চলাবলৈ এচাম মধ্যবিত্ত চাকৰিজীৱী সম্প্রদায়ৰ সৃষ্টি কৰিলে আৰু এইসকল লোকক এনেভাৱে শিকাই-বুজাই ল'লে যে ইংৰাজসকলৰ দৰে ভাষা-শিক্ষা, কলা-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত উন্নত